

Το αναρχικό κίνημα στη Βόρεια Αφρική, 1877-1951

☰ Κατηγορία: Παγκόσμια Αναρχική Ιστορία

Η ιστορία της ευρύτερης αναρχικής παράδοσης στη Βόρεια Αφρική δεν έχει ακόμα γραφτεί και γι' αυτό πρέπει να ενοποιηθούν όλα τα σχετικά κομμάτια τα οποία προέρχονται από μια μεγάλη ποικιλία πηγών. Η σύγχρονη, αναπτυγμένη Αίγυπτος ήταν – και ακόμα είναι – χαρακτηρίζεται κατά ένα μεγάλο μέρος από τις ερήμους της και από τη στενή εύφορη λωρίδα που αγκαλιάζει την πρωτεύουσα Κάιρο στον ποταμό Νείλο καθώς και τα λιμάνια της Αλεξάνδρειας και του Πορτ Σάϊντ στο Δέλτα του εν λόγω ποταμού. Αρχικά μέρος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ανακηρύχθηκε αυτόνομη Οθωμανική Επαρχία κάτω από τη δυναστεία του MohamedAli από το 1805 και μετά, αλλά η διάνοιξη του καναλιού του Σουέζ το 1869 άνοιξε και την όρεξη της ιμπεριαλιστικής Βρετανίας η οποία κατέλαβε τη χώρα το 1882.

την Κωνσταντινούπολη. Ο Μαλατέστα επέστρεψε στην Αίγυπτο το 1882 – το χρόνο που η Βρετανία εισέβαλε στη χώρα – όπου φέρεται ότι συμμετείχε στην εξέγερση του Pasha που ξέσπασε την ίδια περίοδο και η οποία καταστάληκε από τις βρετανικές δυνάμεις. Το 1884 κυκλοφόρησε η εφημερίδα “L’Operaia” (“Ο Εργάτης”) στην Τυνησία, ακολουθούμενη από την ιταλική επιθεώρηση “Imola” («Φλόγα») που κυκλοφόρησε από τον Ανδρέα Κόστα και την “La Protesta Humana” (“Η Ανθρώπινη Διαμαρτυρία”) η οποία μάλλον κυκλοφόρησε στην Τύνιδα πριν μεταφερθεί στην Ιταλία το 1896.

Η αιγυπτιακή εφημερίδα “AlHilal” (“Η Ημισέληνος”) ανέφερε στις 18 Μάρτη 1894 ότι ένας Έλληνας εργάτης συνελήφθη στην Αλεξάνδρεια επειδή διένειμε “αναρχικές προκηρύξεις” που καλούσαν τους εργάτες να γιορτάσουν την επέτειο της Κομμούνας του Παρισιού του 1871. Το 1901 κυκλοφόρησε μια αναρχική εφημερίδα με το όνομα “La Tribune Libre” (“Το Ελεύθερο Βήμα”) στην Αλεξάνδρεια. Στην ίδια πόλη εμφανίστηκε το 1902 και μια ιταλική εβδομαδιαία εφημερίδα με τον τίτλο “L’Operaio” (“Ο Εργάτης”) και κράτησε την έκδοσή της μέχρι τον επόμενο χρόνο. Το 1904 άρχισε την έκδοσή του το αραβικό ριζοσπαστικό περιοδικό “AlNur” (“Το Φως”) με υπεύθυνο τον Συρολιβανέζο Daud Muja’is, αργότερα εκδότη του “AlHurriyya” (“Ελευθερία” στη Βηρυτό (μάλλον το 1909-1910). Σύμφωνα με την Khuri-Makdisi (3) το “AlNur” είχε ανταποκριτή στο Κάιρο και κυκλοφορούσε μέχρι το 1908 και συνεχώς έπαιρνε όλο και πιο αναρχικές θέσεις και είχε συνδρομητές ανάμεσα στους Συρολιβανέζους μετανάστες από μακρινές χώρες όπως Αιτή και Βραζιλία – κάτι που αποτελεί πειστικό παράδειγμα της επιρροής του βορειοαφρικανικού αναρχισμού.

δημοσιογράφους. Ένα περίεργο φαινόμενο της ίδιας περιόδου ήταν η παραγωγή το 1921 της γαλλο-αιγυπτιακής βουβής ταινίας με τον τίτλο “AzizBey, L’ Anarchiste”, η ύπαρξη της οποίας αναφέρεται σε έναν κατάλογο του International Centre for Research into Anarchism ((CIRA) της Ελβετίας το 2004. (5) Η ταινία αυτή αναφέρεται σε έναν Αιγύπτιο αναρχικό, φανταστική ή όχι φυσιογνωμία, μέσω της οποίας γίνεται γνωστή η παρουσία και η επιρροή των αναρχικών ιδεών στην αιγυπτιακή κοινωνία αυτή την περίοδο. Ενώ το αιγυπτιακό σοσιαλιστικό κίνημα φαίνεται ότι κατέρρευσε υπό το βάρος του εθνικισμού τις δεκαετίες του 1920 και 1930, φαίνεται ότι άρχισε να επανακάμπτει τη δεκαετία του 1940. Την περίοδο 1942-1945 σημειώθηκε συγκρότηση διαφόρων σοσιαλιστικών ομάδων στην Αίγυπτο, συμπεριλαμβανομένης μιας υπό τον συνδικαλιστή ηγέτη Mudarak.

Στην Αλγερία, που ήταν κάτω από τη γαλλική εξουσία από το 1830, αναπτύχθηκε επίσης αναρχική δραστηριότητα. Μια σειρά αναρχικών εκδόσεων εμφανίστηκαν στο Αλγέρι κατά τα τέλη του 19ου αιώνα, όπως των “L’Action Revolutionnaire” (“Επαναστατική Δράση”, 1887), “Le Tocsin” (“Ο Συναγερμός”, 1890), “Le Libertaire” (“Ο Ελευθεριακός”, 1892) και “La Marmite Sociale” (“Το Κοινωνικό Καζάνι”, 1893). Σύμφωνα με τον Άντερσον, από το 1894, η σημαντική αναρχοκομμουνιστική εφημερίδα του Jean Grave “La Revolte” (“Η Εξέγερση”) καθώς και η αναρχοεξεγερτική επιθεώρηση του Emile Pouget “Le Pere Peinard” (“Ο Εργαζόμενος Πατέρας”) είχαν συνδρομητές στην Αλγερία, την Αίγυπτο και την Τυνησία (που ανήκε στην Οθωμανική Αυτοκρατορία και έγινε γαλλικό προτεκτοράτο το 1881. (6) Στην εργασία του Fernand Pelloutier

“Αναρχισμός και Εργατικές Ενώσεις” του 1895, αναφέρεται ότι οι αναρχικοί γίνονται ολοένα και πιο δραστήριοι σε “αρκετά συνδικάτα”, συμπεριλαμβανομένων και αυτών στο Αλγέρι. Ο αναρχικός Victor Barroucaud κυκλοφόρησε μια καθημερινή εφημερίδα στο Αλγέρι κατά την πρώτη δεκαετία του 20ού αιώνα με τίτλο “Les Nouvelles” (“Η Νέα”), η πιο σημαντική ανταποκρίτρια της οποίας ήταν η Isabelle Eberhardt (1877-1904), η οποία ήταν Ελβετο-ουκρανή εργάτρια, περιηγήτρια και συγγραφέας, ο πατέρας της οποίας υπήρξε φίλος του Μπακούνιν. Η συνδικαλιστική οργάνωση διάδοχος της γαλλικής Γενικής Συνομοσπονδίας Εργασίας (CGT) η CGT-SR (Επαναστατική Γενική Συνομοσπονδία Εργασίας) είχε προφανώς τμήμα και στην Αλγερία. Όπως και οι άλλες αναρχικές οργανώσεις, έτσι και η CGT-SR ήταν ενάντια στη γαλλική αποικιοκρατία. Έτσι, δημοσιεύτηκε μια κοινή ανακοίνωση της Ένωσης Αναρχικών, της CGT-SR και του Συνδέσμου Αναρχικών Ομοσπονδιών με την οποία καταγγελλόταν η γαλλική κατοχή της Αλγερίας από το 1930, με κύριο σύνθημα: “Πολιτισμός; Πρόοδος; Εμείς λέμε: Δολοφονία!”

Ένας από τους πλέον σημαντικούς αγωνιστές του αλγερινού τμήματος της CGT-SR καθώς και της Ένωσης Αναρχικών ήταν ο Saïl Mohamed (1894-1953), Αλγερινός αναρχικός δραστηριοποιημένος στο αναρχικό κίνημα από τη δεκαετία του 1910 μέχρι και το θάνατό του. (7) Αν και εγκατεστημένος στο Παρίσι και το Aulnay-sous-bois το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του, ο Mohamed ήταν ιδρυτής οργανώσεων, όπως ο Σύνδεσμος Δικαιωμάτων των Ιθαγενών Αλγερινών και η Αναρχική Ομάδα Ιθαγενών Αλγερινών (μαζί με τον Sliman Kiouane) το 1923, οργάνωσε

συνελεύσεις σχετικά με την αποικιοκρατική εκμετάλλευση σε βάρος των βορειοαφρικανών, στα αραβικά και γαλλικά, και ήταν ο γραμματέας της αναρχικής Αλγερινής Επιτροπής Άμυνας Ενάντια στις Προκλήσεις της Εκατονταετηρίδας, το 1929. Ο SailMohamed ήταν, επίσης, εκδότης της βορειοαφρικανικής έκδοσης του αναρχικού περιοδικού “TerreLibre” (“Ελεύθερη Γη”) όλα τα τεύχη της οποίας έχουν, δυστυχώς, χαθεί.

Φυλακίστηκε σε αρκετές περιπτώσεις, ενώ συνεισέφερε, ακόμα, σε αναρχικά περιοδικά όπως τα “LaVoixLibertaire” (“Η Ελευθεριακή Φωνή”) και L’EveilSocial”, άρθρα συχνά για το αλγερινό ζήτημα. Επίσης, πήρε μέρος ως εθελοντής στην Ισπανική Επανάσταση και τον Εμφύλιο ως μέλος της διεθνούς πτέρυγας της Φάλαγγας Ντουρρούτι. Η πτέρυγα αυτή αποτελείτο από περίπου 400 Γάλλους, Γερμανούς, Ιταλούς, Βρετανούς, Μαροκινούς και Αμερικανούς.

Ένας άλλος σημαντικός Αλγερινός αναρχικός ήταν ο AlbertGuigui-Theral (1903-;) ο οποίος γεννήθηκε στην Αλγερία αλλά μεγάλωσε στο Παρίσι και επέστρεψε το 1918 όπου εργάστηκε ως μηχανικός, αλλά αναμείχθηκε σε μια σειρά απεργίες των εργατών μετάλλου και φυλακίστηκε επειδή διένειμε αναρχικά φυλλάδια. (8). Το 1922, μετά από μια αποτυχημένη απόπειρα δημιουργίας ενός φαλανστηρίου στην Αλγερία, ο AlbertGuigui-Theral πήγε πίσω στο Παρίσι όπου έχασε σειρά θέσεων εργασίας λόγω του ότι

Αγγλία για να εκπαιδευτεί για την απόβαση στη Νορμανδία, συμμετείχε στα στρατεύματα του Τσαντ που πολέμησαν ενάντια στον Ρόμελ. Στις 31 Ιούλη με 1η Αυγούστου 1944 πολέμησε στις ακτές της Νορμανδίας ενάντια στα γερμανικά τεθωρακισμένα και μετέπειτα συμμετείχε στα στρατεύματα που απελευθέρωσαν το Παρίσι τον Αύγουστο του ίδιου χρόνου. (10)

Την ιταλική κατάκτηση της Λιβύης και τη ναζιστική νίκη στη μισή Γαλλία ακολούθησε η καταστολή σε βάρος ολόκληρης της αριστεράς στη βόρεια Αφρική. Από το 1939, έγινε ξεκάθαρο ότι η αναρχική παράδοση στην Αίγυπτο εξαφανίστηκε, αλλά παρέμειναν πυρήνες στην Τυνησία, το Μαρόκο και την Αλγερία, μέσω των σχέσεων με την γαλλική CGT-SR, τη δουλειά μαχητών όπως ο SailMohamed και την ύπαρξη κοινοτήτων ξένων αναρχικών όπως οι Ισπανοί στο οράν. Ανάμεσα στους εξόριστους αυτούς ήταν και ο RoqueSantamariaCortiguera (;-1980), κουρέας στο επάγγελμα και μέλος των CNT και FIJL, ο οποίος ήταν μέλος του συμβουλίου της Βαλένθια κατά τη διάρκεια της Επανάστασης και κατέφυγε στο Οράν μετά τη φρανκική νίκη το 1939. Ο StuartChristie τον περιγράφει ως «μαχητή μεγάλης αξίας, με ικανότητες πολύ καλού δημόσιου ομιλητή, προπαγανδιστή και οργανωτή». (11)

Με την ανάληψη της εξουσίας από το καθεστώς Βισύ στη Γαλλία, ο Santamaria (και άλλοι αναρχικοί στο Οράν) στάλθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης στις τοποθεσίες Cerchel και Morand, όπου ο Santamaria συντόνισε τη δραστηριότητα της Εθνικής Συνομοσπονδίας Εργασίας (CNT) και στη συνέχεια, με την κατάληψη του Οράν από τις συμμαχικές δυνάμεις, απελευθερώθηκε το 1942.

Ένας άλλος σημαντικός Ισπανός αναρχικός αγωνιστής ο οποίος ήταν και αυτός στη Βόρεια Αφρική, ήταν ο CiprianoMeraSanz (1897-1975), χτίστης στο επάγγελμα, που μέχρι την ηλικία των 20 χρόνων του είχε ήδη πάρει μέρος στην αναρχική εξέγερση του 1933, μαζί με τον Durruti και τον IsaacPuentes, και έμελλε να εξελιχθεί σε μια από τις πλέον στρατηγικές φυσιογνωμίες των αναρχικών κατά τη διάρκεια της Επανάστασης. Ο Mera κατέφυγε στο Οράν το 1939 και κρατήθηκε στο στρατόπεδο του Morand, αλλά δραπέτευσε και πήγε στο Μαρόκο. Όμως εκεί συνελήφθη τον Μάρτη του 1941 και απελάθηκε στην Ισπανία όπου καταδικάστηκε σε θάνατο (αν και λίγο αργότερα απελευθερώθηκε και έζησε στο Παρίσι μέχρι το θάνατό του το 1975).

Ποιος ήταν ο ρόλος που έπαιξαν όλοι αυτοί οι εξόριστοι στην εξέγερση που ξέσπασε στην Αλγερία το 1945 δεν είναι γνωστό και διαπιστωμένο μέχρι και σήμερα, αν και ο Santamaria παρέμεινε στην Αλγερία

Αναρχικών Ομοσπονδιών) που ιδρύθηκε το 1968 (και υπάρχει μέχρι σήμερα).

Το Βορειοαφρικανικό Ελευθεριακό Κίνημα (MLAN) που εμφανίστηκε αρχικά ως έχοντας σχέσεις με την CRIA (13) φαινόταν ότι ήταν μια γαλλόφωνη οργάνωση με στενούς δεσμούς με το αναρχικό κίνημα της Γαλλίας και αποτελείτο από τρία τμήματα (Μαρόκο, Αλγερία και Τυνησία). Φαίνεται ότι το αλγερινό τμήμα από τις 2 Σεπτέμβρη 1947 αποτελούσε τμήμα της Γαλλόφωνης Αναρχικής Ομοσπονδίας (FAF). Το τμήμα της Τυνησίας εμφανίζεται, επίσης, να έχει συγκροτηθεί ως Τυνησιακό Ελευθεριακό Κίνημα (MLT) και αργότερα συνδέθηκε οργανωτικά και αυτό με την Γαλλόφωνη Ομοσπονδία. Ο λόγος για τον οποίο το τυνησιακό τμήμα δεν συνδέθηκε αμέσως, όπως και το αλγερινό με την FAF, ήταν, μάλλον, ότι υπήρχαν κάποιες διαφορές όσον αφορά τις αντίστοιχες αποικιοκρατικές Αρχές εξουσίας κάτω από τις οποίες υπέφεραν οι δυο αυτές χώρες. Για το μαροκινό τμήμα δεν έχει γίνει περαιτέρω λόγος, αλλά μάλλον βασιζόταν κυρίως στην Καζαμπλάνκα και το Ραμπάτ που ήταν υπό γαλλική κατοχή και όχι στα εδάφη που τελούσαν υπό φρανκικό έλεγχο, όπως οι Ceuta και Melilla.

Στο πρώτο του μανιφέστο, ο Doukhan, γραμματέας του αλγερινού τμήματος του MLAN, ανακοίνωσε τις αρχές του τμήματος αυτού: “Για την

μέλη της FAI και μέλη του MLAN, είχαν συνενωθεί με ομάδες της FAI στη βόρεια Αφρική. Τα αρχεία της CRIA δεν περιέχουν περαιτέρω αλληλογραφία μεταξύ CRIA και MLAN, αποδεικνύοντας ότι η συγχώνευση αυτή είχε όντως γίνει και ότι το MLAN έγινε μέρος της FAI όπως και το ευρύτερο εξόριστο κίνημα αντίστασης. Η FAI ανασυγκροτήθηκε στην Ιβηρική χερσόνησο μετά την Επανάσταση των Γαρυφάλλων του 1974 στην Πορτογαλία (που ήταν αποτέλεσμα των απελευθερωτικών πολέμων στις αφρικανικές αποικίες της Πορτογαλίας) και το θάνατο του Φράνκο στην Ισπανία το 1975 και συνεχίζεται μέχρι σήμερα.

Το 1953, το χρόνο που πέθανε ο SailMohamed και ο Fontenis εκφώνησε τον επικήδειο λόγο, η μυστική οργάνωση του δεύτερου που δρούσε μέσα στη FAF, η OPB (Σκέψη – Μάχη – Οργάνωση), ανέλαβε τον πλήρη έλεγχο της Ομοσπονδίας αυτής μετονομάζοντάς την σε Ελευθεριακή Κομμουνιστική Ομοσπονδία (FCL) και υιοθέτησε φιλοαλγερινές θέσεις. Τα συνθετικών τάσεων υπολείμματα της FAF ανασυγκρότησαν την Ομοσπονδία.

Το Μαρόκο και η Τυνησία απέκτησαν την ανεξαρτησία τους το 1956 και μερικοί αναρχικοί ευρωπαϊκής καταγωγής μάλλον παρέμειναν στις χώρες αυτές. Αλλά η κατάσταση στην Αλγερία γινόταν ολοένα και πιο δραματική

2. Παρμένοαπότο Global Fire: 150 Fighting Years of International Anarchism & Syndicalism (Counter-power Vol.2), Michael Schmidt & Lucien van der Walt, AK Press, USA, [υπό έκδοση, αλλά κατά το 2010]. Για σύντομες ιστορικές αναφορές βλέπετε στα:

a) Algeria: <http://stiobhard.tripod.com/east/algeria.html>

b) Tunisia: <http://stiobhard.tripod.com/east/tunisia.html>

c) Egypt: <http://stiobhard.tripod.com/east/egypt/html>

3. Levantine Trajectories: The Formulation and Dissemination of Radical Ideas in and between Beirut, Cairo and Alexandria 1860-1914, Ilham Khuri-Makdisi, Harvard University, 2003.

4. a) Konstantinos Speras: the Life and Activities of a Greek Anarcho-syndicalist, Leonardis Kottis, Libertarian Historical Archive and Vivliopelagus Editions, Athens, Greece, 2001, αγγλική μετάφραση James Sotros το 2005.

b) Stavros Kouchtsoglous - a Greek Anarchist Communist, James Sotros, 2009.

5. Anarchists on Screen 1901-2003, CIRA Bulletin 60, International Centre for Research into Anarchism, Lausanne, Spring 2004.

6. Under Three Flags: Anarchism and the Anti-Colonial Imagination, Benedict Anderson, Verso, London, UK, and New York, USA, 2005.

7. Mohamed, Sail (1894-1953), Organise! #58, Anarchist Federation, UK, και στο διαδίκτυο στο: <http://libcom.org/history/mohamed-sail-1894-1953>.

Συλλογή γραπτών του Mohamed το διάστημα 1920-1950 διατίθεται στο Appels aux Travailleurs Algeriens, Sail Mohammed, Groupe Fresnes-Antony, France, Federation Anarchiste, 1994.

8. Albert Guigi-Theral (1903-??), ανώνυμου συγγραφέα, στο: <http://www.libcom.org/history/articles/1903-19/index.php>

9. Anarchists in the Spanish Revolution, Jose Peirats, Freedom Press, London, 1990. Πρώτη δημοσίευση 1951-1953. Η πηγή που χρησιμοποιείται εδώ είναι από το Black & Red, Detroit, Michigan, USA, 1993.

10. Για το «EINueve» και την απελευθέρωση του Παρισιού, βλέπε:

a) The Spaniards who Liberated Paris, Denis Fernandez Recatala, Le Monde

Diplomatique, Αύγουστος 2004. Στο διαδίκτυο διατίθεται στο:
[http://74.125.77.132/search?
q=cache:VJallXrvQZkJ:mondediplo.com/2004/08/13spaniards
+El+Nueve+liberation+Paris&hl=en&ct=clnk&cd=l&gl=za](http://74.125.77.132/search?q=cache:VJallXrvQZkJ:mondediplo.com/2004/08/13spaniards+El+Nueve+liberation+Paris&hl=en&ct=clnk&cd=l&gl=za)

b) 2nd Armoured Division, John Beresford Welsh, Washington DC, USA, 2000, στο διαδίκτυο στο:
<http://www.angelfire.com/wa2/FJ6/French2nd.html>

c) 1943-1944: CNT Militants and the Liberation of Paris, anonymous, but including the reminiscences of 9th Tank Corps veterans Abenza Jesus and Manuel Lozano, και στο διαδίκτυο στο:
<http://www.libcom.org/history/articles/cnt-militants-lib-paris/index.php>

11. Granny Made Me an Anarchist: General Franco, the Angry Brigade and Me, Stuart Christie, Scribner, UK, 2004. Επίσης συνομιλία μεταξύ Michael Schmidt και Christie το 2008.

12. CIRA Bulletin 64, International Centre for Research into Anarchism, Lausanne, September 2008.

13. CRIA-MLAN correspondence 1947-1951, very kindly provided to the ZACF by Frederic Deshusses, archivist, CRIA International Centre for Research into Anarchism, 2008.

14. Τογαλλικό πρωτότυπο χειρογράφου: «C'est a la occasion de la legalisation du M.L.A.N. (seccion Algerienne) par les pouvoirs publics en date du 31 Mars 1950 sous le No. 4.189 et de sa constitution et autonomie par rapport au le F.A.F. a laquelle nous appartenons en tant que 13e Region du 2 September 1947 jusqu'au 31 Mars 1950 que nous avons la satisfaction de vous demander: - de nous assigner s'il y a lieu, la tache qui nous correspond afin de collaborer a meme titre que les Organisations Anarchistes adherents».

*

Το κείμενο αυτό γράφτηκε από τους Lucien Van Der Walt και Michael Schmidt, μελών του νοτιοαφρικάνικου Zabalaza Anarchist Communist Front (ZACF – Αναρχικό Κομμουνιστικό Μέτωπο Zabalaza) και συγγραφέων του βιβλίου “Black Flame – The Revolutionary Class Politics of Anarchism and Syndicalism” (Volume 1) AK Press 2009. Δημοσιεύτηκε στο τεύχος του ομώνυμου περιοδικού Zabalaza. Ελληνική μετάφραση “Ούτε Θεός-Ούτε Αφέντης”, Ιούνης 2009.

